

دیرخانه کمیسیون های مشورتی - تخصصی

دیرخانه کمیسیون های مشورتی - تخصصی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تبریز

صورتجلسه کمیسیون کشاورزی، آب و محیط زیست

رئیس کمیسیون: بشیر جعفری	تاریخ جلسه : ۱۴۰۳/۱۰/۲۹	محل نشست: اتاق بازرگانی تبریز	ساعت شروع : ۱۰:۰۰	ساعت اختتام : ۱۲:۰۰
-----------------------------	----------------------------	----------------------------------	-------------------	---------------------

اعضای جلسه : مطابق لیست پیوستی

دستور جلسه :

" بررسی دور جدید تلاشهای مربوط به دریاچه ارومیه در دولت چهاردهم با توجه به آخرین وضعیت بارش ها و چگونگی نقش آفرینی اتاق بازرگانی در آن "

صورت مذاکرات :

بشیر جعفری، رئیس کمیسیون کشاورزی، آب و محیط زیست:

احیای این دریاچه یک الزام به شمار می رود که در صورت عدم تحقق آن، مشکلات جدی برای مردم استان و کشور به وجود خواهد آمد. همه ما در قبال این دریاچه مسئول هستیم، هم مردم، هم نهادهای غیردولتی و هم نهادهای دولتی از جمله سازمان محیط زیست، سازمان جهاد کشاورزی، سازمان جنگل ها و مراتع، دانشگاه ها و ... باید در این زمینه نقش آفرینی کنند. البته منظور از احیای دریاچه ارومیه قطعا بازگشت به دوران پرآب و عادی نیست، اما همین که بتوانیم دریاچه را از حالت تهدید خارج کنیم، می توان گفت تا حدودی وضعیت دریاچه تثبیت شده است. در حال حاضر برای احیای دریاچه ارومیه، ۳ میلیارد متر مکعب آب نیاز است که با توجه به تحقیقات علمی، از سوی افراد متخصص، فنی و دلسوز، این امر محقق شدنی است. با توجه به تاکید رئیس جمهور مبنی بر اولویت احیای دریاچه ارومیه، با محوریت استان های آذربایجان شرقی و آذربایجان غربی لازم است تا همه آیت ها و اولویت بندی ها توسط نهادهای مربوطه مطرح شده و هر یک از نهادها با تعیین اهداف و الگو به صورت علمی و کارشناسی شده، برنامه های خود را اجرایی کنند. تحقق این امر مستلزم مدیریت یکپارچه و مطالبه گری هم از سوی بخش خصوصی و هم توسط بخش دولتی است. همچنین ایجاد کمربند سبز در حاشیه دریاچه ارومیه یکی از عوامل موثر در راستای تغییر اقلیم منطقه است. در عین حال نباید بحث کسب و کار در حوضه آبریز دریاچه ارومیه به دست فراموشی سپرده شود. نباید احیای دریاچه ارومیه به مسیری برود که کسب و کارها از بین رفته و به دنبال آن مهاجرت از این منطقه افزایش یابد، بلکه باید سعی شود با روش هایی جایگزین از جمله توسعه دامداری سنتی و صنعتی در حاشیه این دریاچه که به دلیل تامین نهاده ها و علوفه خارج از کشور، نیاز به مصرف آب ندارند (و در عین حال آب مجازی وارد می شود) بتوان اشتغال منطقه را حفظ کرد.

دکتر رضائی، استاد محیط زیست دانشگاه آزاد اسلامی تبریز :

متأسفانه مسئولان جدید لازم را در احیای دریاچه ندارند و مرحوم شایان فر (از فعالان محیط زیست استان) می گفت اولویت اول مسئولان استان، باید احیای دریاچه باشد. مسئولان از دهه ها پیش در جریان چالش های زیست محیطی قرار دارند و حتی هشدار

دیرخانه کمیسیون های مشورتی - تخصصی

باش لازم درباره عواقب سدسازی ها در کشور از سوی اساتید و کارشناسان وقت از جمله دکتر مخدوم استاد محیط زیست دانشگاه تهران داده شد اما به آنها توجه نشد. دکتر مخدوم می گفت این سدسازی ها هر منافی به همراه داشته باشد صدها برابر آن برای رفع عوارض آن هزینه خواهد شد و اکنون دقیقا این پیش بینی و هشدار به تحقق پیوسته است. به همین ترتیب ملاحظه می شود که مقام عالی استان و یا نماینده وی در جلسه امروز حضور ندارند و من نمی دانم چه چیزی در استان ما اهمیتش از نجات دریاچه ارومیه بیشتر است و من شخصا به این عدم حضور نماینده استاندار معترض هستم .

درخصوص دریاچه هم باید گفت خشکی دریاچه ارومیه یک معلول است و تا زمانی که علت یابی دقیق نشود راه حل ها نتیجه بخش نخواهد شد. در واقع مهمترین علت، فقدان نگرش مدیریت یکپارچه پایداری سرزمینی است و برای اینکه این هدف محقق شود نیازمند یک ساختار است و بر همین اساس بند اول پیشنهادهای ۱۸ گانه دانشگاه آزاد اسلامی برای احیای دریاچه ارومیه (که بر اساس اسناد بالادستی و با مشارکت دستگاه های ذی ربط تهیه شده) تاکید بر ایجاد ساختار است. جدا از اینکه سطح ساختار جدید استانی، ملی و فراملی باشد باید استاندار با توجه به مشغله زیادش یک قائم مقام ویژه برای پیگیری احیای دریاچه تعیین کند و از این نظر دولت پزشکیان ضعیف عمل کرده است. در مجموع تقاضا دارم اجرای پیشنهادهای ۱۸ گانه دانشگاه آزاد اسلامی نیز در کنار مصوبات نشست جاری در دستور کار قرار گیرد. ضمیمه پیوستی صورت جلسه

مهندس قهرمان نژاد قائم مقام معاونت بهبود تولیدات گیاهی جهاد کشاورزی استان:

همچنانکه دکتر رضائی فرمودند بحث ایجاد ساختار بسیار مهم و تعیین کننده است و سازمان جهاد کشاورزی استان پیشنهادهای مربوط به اصلاح ساختار را به سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان ارائه داده و به تعهدات خود در قبال ستاد احیای دریاچه عمل کرده است. از بین ۲۶ طرح ستاد احیاء ۶ مورد آن به سازمان جهاد کشاورزی مربوط می شود که سه مورد آن به اداره منابع طبیعی اختصاص دارد. جهاد کشاورزی مکلف به کاهش ۴۰ درصدی مصرف آب در حوزه کشاورزی بوده که به آن عمل کرده اما اکنون مسئله اصلی نگه داشتن روستائیان و جلوگیری از مهاجرت است ضمن آنکه اعتبارات جهاد هم از محل ستاد احیا قطع شده است که برای جبران این خلاء ها نیاز به حمایت هایی بخصوص از جانب اتاق بازرگانی است که به شرح زیر خدمتان عرض می شود:

۱. حمایت از صنایع تبدیلی و تکمیلی

- تشویق به سرمایه گذاری: اتاق بازرگانی می تواند از سرمایه گذاران برای راه اندازی صنایع تبدیلی و تکمیلی حمایت کند تا ضایعات محصولات کشاورزی کاهش یابد؛
 - توسعه زنجیره تأمین: ایجاد زنجیره تأمین مؤثر برای محصولات کشاورزی که به صنایع تبدیلی متصل می شود، می تواند به بهبود کیفیت و کاهش ضایعات کمک کند؛
 - برگزاری نمایشگاهها: برگزاری نمایشگاهها و همایشها برای معرفی محصولات تبدیلی و تشویق به خرید و فروش آنها.
۲. توسعه کشاورزی قراردادی
- ایجاد قراردادهای همکاری: تسهیل عقد قراردادهای بین کشاورزان و خریداران (شرکتها) برای تأمین بازار محصولات کشاورزی؛
 - آموزش و مشاوره: ارائه دوره های آموزشی به کشاورزان درباره مزایای کشاورزی قراردادی و نحوه مدیریت قراردادها؛
 - حمایت از استانداردها: کمک به تعیین و پیاده سازی استانداردهای کیفی برای محصولات کشاورزی که در قراردادهای مشخص می شود.

۳. حمایت از تحقیقات و نوآوری

دیرخانه کمیسیون های مشورتی - تخصصی

- فراهم کردن بودجه : حمایت مالی از پروژه های تحقیقاتی در زمینه صنایع تبدیلی و کشاورزی پایدار؛
 - تشویق به نوآوری : ترویج ایده های نوآورانه در زمینه فرآوری و بهینه سازی مصرف آب در کشاورزی.
 - ۴ . توسعه همکاری های بین المللی
 - جذب سرمایه گذاری خارجی : ایجاد ارتباط با سازمان ها و شرکت های بین المللی برای جذب سرمایه گذاری در پروژه های صنایع تبدیلی و کشاورزی قراردادی؛
 - تبادل دانش و تجربیات : همکاری با کشورها و سازمان های موفق در زمینه صنایع تبدیلی و کشاورزی پایدار.
 - ۵ . آموزش و آگاهی بخشی
 - برگزاری کارگاه ها : آموزش به فعالان اقتصادی و کشاورزان درباره اهمیت صنایع تبدیلی و کشاورزی قراردادی؛
 - انتشار اطلاعات : تولید محتوای آموزشی و اطلاع رسانی درباره چالش ها و راهکارهای احیای دریاچه از طریق این صنایع.
 - ۶ . مشارکت در تصمیم گیری ها
 - نقش مشورتی : ارائه مشاوره به دولت و نهادهای مربوطه در زمینه سیاست گذاری های مرتبط با صنایع تبدیلی و کشاورزی قراردادی.
- در مجموع اتاق بازرگانی استان آذربایجان شرقی با تمرکز بر صنایع تبدیلی و کشاورزی قراردادی می تواند به احیای دریاچه ارومیه کمک کند و به توسعه پایدار و حفاظت از منابع آبی منطقه یاری رساند.

مهندس رحمانی مسئول دفتر توسعه بازرگانی سازمان جهاد کشاورزی استان:

من هم معتقدم تا علت یابی دقیق نشود معلول ها سر جای خود باقی خواهد ماند. الان هر آبی که به دریاچه تزریق می شود تبخیر می شود باید دید علت چیست تا برای آن چاره جویی کرد.

نکته بعدی این است که این مشکلات و چالش ها از سال ها پیش مطرح بوده و وقتی الان هم مطرح می شود معنی اش این است که تلاش های گذشته موثر و نتیجه بخش نبوده و با وضعیت مدیریتی کنونی هم به نتیجه نخواهیم رسید مگر اینکه سیستم مدیریتی جهادی شود و درعین حال از ظرفیت های مردمی حداکثر استفاده شود و بعد از اصلاح ساختار از بسیج مردمی در اجرای طرح ها استفاده شود.

دکتر اسلامی عضو هیئت مدیره شبکه تشکل های زیست محیطی استان :

ضمن تشکر از جناب آقای جعفری گراندردر که جلسه ای را جهت تدوین دیدگاه های مختلف در ارتباط با دریاچه ارومیه در اتاق تبریز تشکیل دادند و قدردانی از حضور ارزشمند صاحب نظران، مواردی که به نظر می رسد و باید تا جلسات بعدی روی آنها کار شود به شرح زیر مطرح می شود :

- ۱- تشکلت بسیاری در ارائه راهکارها و یا علل وقوع بحران خشک شدن دریاچه ارومیه وجود دارد اما سوال این است که چرا با وجود گذشت زمان نسبتا طولانی هنوز این تشکلت از بین نرفته است ؟ } و این نیاز به آسیب شناسی دارد؛
- ۲- با اینکه می دانیم هر پروژه ای باید مبتنی بر ارزیابی اثرات زیست محیطی باشد ، طرح هایی مطرح می شوند که کاملا مغایر با این اصل هستند ! آیا واقعا زمان آن نرسیده که دیدگاه هایمان را بر مسائل محیط زیستی عوض کنیم؟؟؟

دیرخانه کیسون های مشورتی - تخصصی

- ۳- مدیران و مسئولان ارشد استان هنوز به بحران دریاچه و بحران آب بعنوان یک ماجرای حاشیه ای نگاه می کنند! عدم حضورشان در جلسه موید این ادعاست!؛
- ۴- به جای نگاه به حوضه، یا چشم مان در منابع خارج از کشور است یا دنبال پروژه هایی که فاقد نمونه همانند سازی آزمایشگاهی است که این رویکرد یک آزمون و خطای دیگری را به جمع موارد مشابه گذشته اضافه خواهند کرد؛
- ۵- وقتی صحبت از جلسه برای دریاچه است مسئولان آن را صرفا در حد نمودار و گزارش سازمانی می بینند!
- با این حال جلسه امروز از مواردی مثبت است:

- ۱- حضور پر رنگ دانشگاه ها و برخورد علمی همراه با پروژه های موثر؛
 - ۲- توجه به اینکه باید کاری کرد و از تکرار مکررات عبور کرد؛
 - ۳- توجه به علل پدید آورنده و بررسی آنها جهت ارائه راهکار اثرگذار در بحران دریاچه؛
 - ۴- توجه به نمونه های بین المللی؛
 - ۵- توجه به وجهه بین المللی این بحران جهت ایجاد تعامل منطقه ای و بین المللی در احیای آن؛
 - ۶- توجه به پتانسیل استان های آذربایجان شرقی و غربی جهت عمل به راهکارهای احیای دریاچه در عین توجه به رویکرد ملی و احیای ستاد احیای دریاچه در حوزه ملی.
- در مجموع نیاز اصلی، از سرگیری فعالیت ستاد احیای دریاچه است تا بتواند بین دستگاه های متولی هماهنگی ایجاد کند بخصوص آن که تناقضاتی هم در قانون اساسی و هم در رویکردهای کلی در ارتباط با محیط زیست وجود دارد مثلا از یک طرف بر افزایش جمعیت و متعاقب آن افزایش تولید غذا تاکید می شود اما از طرف دیگر بر کاهش مصرف آب بخصوص در حوزه کشاورزی که این در حالت کلی قابل جمع نیستند.
- با این حال نباید دستگاه های متولی (سازمان جهاد کشاورزی، سازمان منطقه ای آب، سازمان محیط زیست و ...) انجام وظایف و مسئولیت های ذاتی خود را به از سرگیری فعالیت ستاد احیاء منوط کنند. برای مثال برابر گزارش سازمان آب ۶۰ درصد آب انتقالی به تبریز از مبدا تا خانوارها به هدر می رود و یا شرکت ها از مناطق مرطوب دریاچه نمک استخراج می کنند و برای مقابله با این وضعیت نیاز است که استانداردهای دستگاه های متولی را برای مقابله با این مسائل بکار بگیرد و بر فعالیت آن ها نظارت کند بخصوص آن که خشکی دریاچه عواقب و پیامدهای جدی به همراه دارد و سلامت مردم را بخصوص در حاشیه دریاچه به خطر می اندازد و برای مقابله با این وضعیت می توان از تجارب دیگر کشورها استفاده کرد.

مهندس عبدلی مدیرکل سازمان هواشناسی استان :

بر اساس سه پارامتر دما، بارش و سرعت باد می توان وضعیت هواشناسی استان را سنجید. با توجه به اینکه میزان بارش استان ۲۹۴.۵ میلی متر است در مقایسه با بلندمدت ۵ درصد کاهش بارش و ۹ درجه افزایش دما داریم و برای سال آتی چالش آبی خواهیم داشت. میزان تجمعی بارش ها تا الان ۳۲.۶ بوده است و در مقایسه با سال آبی گذشته ۵۶ درصد کاهش بارش و در مقایسه با بلندمدت ۶۴ کاهش بارش داریم. در مقایسه با سال گذشته ۲.۷ افزایش دما و در مقایسه با بلندمدت هفت دهم افزایش دما داریم. در سطح کشوری ۲۴ درصد کاهش بارش داریم استان آذربایجان شرقی جزو ۱۰ استان کم برخوردار با اختلاف بارش ۵۸ میلی متر است. البته وضعیت جنوب استان به مراتب بدتر از دیگر مناطق است بخصوص در نیمه غربی استان. لذا استان با شرایط نامساعد آبی در سال آینده مواجه خواهد شد. در عین حال آذربایجان غربی با کاهش بارش ۲۶ میلی متر و استان کردستان با کاهش ۱۵ میلی متر مواجه است.

دیرخانه کیسون های مشورتی - تخصصی

در خصوص بادهای استان، بادهای غالب تبریز از سمت شرق و سپس از شمال شرق می وزد. اما نکته مهم اینجاست سرعت بادهایی که از جنوب غرب (سمت دریاچه) می وزد از شدت بیشتری برخوردارند که این وضعیت نامطلوبی را برای تبریز رقم می زند. در مجموع با توجه به وضعیت کم آبی استان باید آبیاری به صورت شبکه ای باشد و آب متناسب با نیاز محصول داده شود نه بر اساس چاه و یا پولی که فرد در اختیار دارد. همچنین با توجه به اینکه یکی از کانون های گردوغبار در استان از سوریه و عراق است لذا باید از وزارت خارجه درخواست شود پیگیری های لازم را در این زمینه انجام دهد.

دکتر آذرخوا، رئیس اداره حفاظت و احیای تالابهای استان:

- ۱- دستگاه های اجرایی متولی احیای دریاچه ارومیه نباید وظایف و اولویت های اجرایی محوله خود را معطل تشکیل ساختار جدید ستاد احیا بکنند، پروژه ها و وظایف دستگاهی مشخص است و در قالب مدیریت جامع حوضه آبریز قابل انجام می باشد و البته این امر منکر تسریع در تشکیل ساختار جدید ستاد نیست؛
- ۲- آنچه که در خصوص موضوع احیای دریاچه ارومیه مغفول مانده بحث نگاه حوضه ای به مسائل مبتلا به دریاچه است که متأسفانه رویکرد مکانیکال به این موضوع باعث غافل شدن از این موضوع و حل دائمی بحران دریاچه است؛
- ۳- عملکرد سازمان حفاظت محیط زیست در بحث احیای دریاچه بیشتر در قالب احیای اکولوژیک و مدیریت پیامد های بحران دریاچه مطرح است و در این خصوص اداره کل حفاظت محیط زیست آذربایجان شرقی ضمن مطالعه کانون های بحرانی و مستعد تولید گرد و غبار برنامه های کنترلی و مدیریت این عرصه ها را مستمراً در دستور کار دارد و تثبیت عرصه های تولید گرد و غبار حاشیه دریاچه ارومیه را در مساحت ۶۹۰۰۰ هکتار در قالب طرح قرق و حفاظت فیزیکی انجام می دهد.

دکتر نادر راحمی، رئیس دانشکده شیمی و مدیر خانه فناوری دانشگاه صنعتی تبریز:

در ابتدا، افتخار دارم که به معرفی خانه فناوری محیط زیست استان بپردازم که در دانشگاه صنعتی تبریز مستقر شده است. این خانه فناوری، با هدف شناسایی و شبکه سازی میان ظرفیت های فناورانه و شرکت های دانش بنیان در حوزه محیط زیست، نقشی کلیدی در بررسی و ارائه راه حل های نوین برای چالش های زیست محیطی استان، به ویژه احیای دریاچه ارومیه، ایفا می کند. تاکنون، ۳۲ شرکت فناوری و دانش بنیان را شناسایی و در این حوزه شبکه سازی کرده ایم. این شرکت ها در قالب کارگروه های تخصصی، برای ارائه راه حل های نوآورانه در مواجهه با چالش های محیط زیستی استان فعالیت می کنند. دریاچه ارومیه با چالش های متعددی مواجه است که نیازمند راهکارهای فناورانه و نوین برای احیا است. در ادامه به برخی از این راهکارها اشاره می کنم:

۱. کاهش تبخیر

یکی از چالش های اصلی، تبخیر شدید آب است. راهکارهای فناورانه در این زمینه شامل: پوشش های نانو: این پوشش ها می توانند به عنوان یک سد محافظ عمل کرده و تبخیر سطحی را کاهش دهند. مواد شناور: استفاده از توپ های شناور یا صفحات ویژه برای کاهش تبخیر مستقیم از سطح دریاچه. بخارهای نیروگاهی: بهره گیری از بخارهای خروجی نیروگاه های حرارتی به عنوان یک لایه حفاظتی برای کاهش تبخیر.

۲. مدیریت منابع آبی و بازچرخانی

تصفیه و بازچرخانی آب های ورودی: استفاده از فناوری های پیشرفته در مهندسی شیمی برای تصفیه و بازچرخانی آب های ورودی به دریاچه، می تواند کیفیت آب ورودی را بهبود بخشد و از افزایش غلظت نمک جلوگیری کند.

۳. کنترل ورودی های آلاینده

دیرخانه کیسون های مشورتی - تخصصی

کنترل ورود آلاینده ها : فناوری های جدید برای کنترل و کاهش آلاینده های کشاورزی و صنعتی که به دریاچه وارد می شوند، می توانند نقش مؤثری در بهبود کیفیت آب داشته باشند.

۴. احیای اکوسیستم

بازگرداندن اکوسیستم های طبیعی : کاشت گیاهان بومی و احیای تالاب های حاشیه ای می تواند به تثبیت خاک و کاهش تبخیر کمک کند و اکوسیستم دریاچه را بهبود بخشد.

۵. سیستم های هوشمند مدیریت آب

فناوری های هوشمند مدیریت منابع آب : استفاده از سیستم های هوشمند و داده محور برای مدیریت بهتر منابع آبی و بهینه سازی مصرف آب در حوزه های کشاورزی و صنعتی می تواند تاثیرات مثبتی بر احیای دریاچه داشته باشد.

در هجدهمین کنگره ملی مهندسی شیمی، محور اصلی بر احیای دریاچه ارومیه با استفاده از فناوری های نوین در مهندسی شیمی بود. سخنرانان بین المللی تجربیات خود را به اشتراک گذاشتند، که می تواند نقشه راهی برای ما باشد. از تصفیه و بازچرخانی آب تا کاهش تبخیر و کنترل آلاینده ها، این راه حل ها می توانند به احیای دریاچه کمک کنند. در پایان، از همه دعوت می کنم با حمایت از پروژه های فناورانه و همکاری با شرکت های دانش بنیان، به احیای دریاچه ارومیه کمک کنیم. با استفاده از فناوری های نوین و بهره گیری از تجربیات جهانی، می توانیم این چالش بزرگ را به فرصتی برای توسعه پایدار منطقه تبدیل کنیم.

از دیگر سو نباید از ضرورت تشکیل ستاد احیای دریاچه ارومیه به ریاست شخص استاندار و بهره گیری حداکثری از ظرفیت های مردمی که توسط اساتید مورد تاکید قرار گرفت، غافل شد.

دکتر حجازی رئیس موسسه بیوتکنولوژی صنایع غذایی

دریاچه ۵ هزار کیلومتر وسعت دارد و احیای آن نیاز به تامین آب در این سطح دارد اما در حوضه دریاچه، آبی که در این حد باشد وجود ندارد و با وجود اینکه بنا بود از زاب، آب دریاچه تامین شود اما تنها یک بار آب از زاب آمده و متوقف شده است. دریاچه اکنون به مثابه یک دیگ جوشان می ماند که با لیوان به آن آب تزریق می شود و آب تزریقی هم بلافاصله تبخیر می شود. لذا به نظرمی رسد اولویت اول در خصوص دریاچه تزریق آب از منابع خارج از حوضه است که در حد میلیاردی باشد و بعد از آن است که می توان طرح های مربوط به مقابله با تبخیر را پیاده کرد و از آن ها نتیجه گرفت. اگر هم دریاچه آرال نجات یافت به این دلیل است که ابتدا حقایق آن توسط رودخانه ها سیحون و جیحون تامین شد. لذا باید تصمیم قاطع در خصوص تامین فراحوضه ای آب دریاچه اتخاذ شود.

دکتر تقی زاده استاد علوم دامی دانشگاه تبریز و معاون امور اداری دانشگاه مراغه

وزارت دفاع مسئولیت چهار مرکز نوآوری در حوزه امنیت غذایی را به دانشگاه تبریز واگذار کرده و این فرصت مهمی برای استان است و نیاز است از مسئولان این مراکز هم دعوت شود. به گفته مسئولان وزارت دفاع امروزه تامین غذا به اندازه تامین هواپیما و جت اهمیت یافته است. دانشگاه مراغه گام های جدی در خصوص بازچرخانی آب و خوراک تخمیری برداشته است و با کمک جهاد زنجیره صفر تا صد این خوراک را تولید و به مصرف دام رسانده و گوشت حاصله را به بازار عرضه کرده است و انتظار دانشگاه این است که کشت دیمی گندم در استان گسترش یابد تا هم در مصرف آب صرفه جویی شود و هم اینکه از کاه و کلاش آن برای تهیه خوراک استفاده شود.

مهندس میرمحبوب موسوی، کارشناس منابع طبیعی:

با عنایت به وضعیت نامطلوب سیاسی در خاور میانه و ضعف دیپلماسی حاکم بر کشور، امکان انتقال آب از وان ترکیه منتفی می باشد و جایجایی حوضه به حوضه از نظر آبخیزداری ایجاد مشکل در حوضه دیگر بوده و مردود می باشد

دیرخانه کیسون های مشورتی - تخصصی

وبه مصداق ضرب المثل ایرانی «کس نخارد پشت من جز ناخن انگشت من»

اگر حاکمیت عزم بر احیاء دریاچه داشته باشد با برنامه ریزی در چند دهه می شود دریاچه را احیاء کرد هرچند تغییر اقلیم و افزایش دما دشمن اصلی احیاء دریاچه می باشد با اتکا به پتانسیل های حوضه آبریز دریاچه ضمن اصلاح مصوبات ۲۶ گانه ستاد احیاء می توان با متمرکز شدن بر روی استحصال آب از بارش و کاهش تبخیر از حوضه، وروی دریاچه، وروی سدها، دریاچه را نجات داد. لذا پیشنهاد می شود:

۱- افزایش پوشش گیاهی در حوضه با تکیه بر قرق مراتع و مدیریت چرا در عرصه های ملی می تواند ضمن کاهش فرسایش خاک، به نفوذ آب به سفره های زیر زمینی کمک نمود. در حال حاضر دو میلیون دام اضافی در استان وجود دارد و ۱۳۵ درصد از سفره های زیرزمینی استفاده شده در حالی که نباید از ۴۰ درصد فراتر می رفت؛

۲- با اقدامات بیولوژیکی و غیرسازه ای مانند بذر پاشی، بذرکاری، رعایت زمان کوچ عشایر، تامین علوفه در قشلاق، تغییر نوع دام (تبدیل دام سبک به سنگین و کاهش تعداد بز)، حذف دام مازاد از حوضه، میزان نفوذ آب به سفره های زیرزمینی را بیش از دوبرابر افزایش داد و جلوی سیلاب های مخرب را گرفت؛

۳- با اقدامات بیومکانیکی: ترانس بندی، سکوبندی، ایجاد بانکت های مختلف، نهال کاری، جنگل کاری، جنگل داری، ضمن کاهش مناطق کویری می توان تبخیر را کاهش داد. در حال حاضر ۷۰ درصد بارش ظرف ۴۸ تا ۷۲ ساعت تبخیر می شود و کمتر از ۳۰ درصد آن به سفره های زیرزمینی تزریق می شود؛

۴- با اقدامات مکانیکی مانند بندهای چپری زنده، خشکه، چینی، بندهای ملاتی، بندهای گابیونی مهندسی رودخانه ضمن افزایش آبدی قنات ها و چشمه ها، رودخانه های فصلی را به دائمی تبدیل کرد و سفره های زیر زمینی را تغذیه نمود و در عین حال از آلودگی و تبخیر جلو گیری کرد؛

۵- پوشش سطح سدها و دریاچه ها با توپ های پلاستیکی از روش های معمول بوده و در این خصوص بایستی دولت هزینه نماید و تبخیر ۱۴۰۰ میلیمتری را کاهش دهد. در حال حاضر ما کمتر از ۲۷۰ میلی متر بارش در حوضه داریم در حالی که میزان تبخیر ۱۴۰۰ میلی متر است؛

۶- راهکارهای دیگر مانند آبیاری نوین، کشت گلخانه ای، اصلاح الگوی کشت، اصلاح الگوی مصرف، اصلاح جاده میان گذر، ارائه حق آبه دریاچه، آزاد سازی معابر آب، معیشت جایگزین، تنفس آب، واردات آب مجازی، محدودیت صادرات آب مجازی، تسلط بر علم باروری ابرها، هوشمند سازی چاه های مجاز، مسدود نمودن چاه های غیر مجاز، پیاده سازی نرم افزاری و سخت افزاری کشاورزی نوین با بهره گیری از علوم جدید و استفاده از پهباد می توان در ذخیره آب و هدایت آن به دریاچه از بروز کانون های نمکی و مهاجرت مردم شمالغرب جلو گیری کرد.

لازم به ذکر است که هیچ یک از برنامه ها بدون مشارکت مردم و حوضه نشینان مقدور نخواهد بود و برای اینکار اعتماد سازی یک ضرورت است.

دکتر صفری، استاد فیزیک دانشگاه تبریز:

به نظر من برای احیای دریاچه ارومیه می توان از ظرفیت های دانش فیزیک بخصوص تعدیل شرایط آب و هوایی با استفاده از لیزر استفاده کرد و در این راستا من لزوم ایجاد سایت مطبوع سازی شرایط آب و هوایی را پیشنهاد می کنم که کارکرد آن فراتر از احیای دریاچه ارومیه است.

دیرخانه کیسون های مشورتی - تخصصی

تأثیر شگرف لیزر بر پیشرفت تکنولوژی در زمینه های مختلف، روند هر چه سریعتر تحقیقات در زمینه طراحی و ساخت چشمه های لیزری مناسب برای اینگونه مصارف را موجب شده است. نسل های جدید لیزرهای پرتوان در وضعیت گسیل ضربانی جایگاه ویژه ای را در سال های اخیر در عرصه تحقیقات و فن آوری، به خود اختصاص داده اند.

به طور کلی بر اساس تحقیقات انجام شده، فرآیند های مهم جوی مانند بارش، زمانی رخ می دهند که بجز شرایط ترمودینامیکی و سینوپتیکی لازم مانند دما، فشار، ناپایداری جوی و صعود هوا، هسته های بارش نیز باید موجود باشند و در صورت نبودن این هسته ها بارش رخ نمی دهد.

از کاربردهای لیزرهای توان بالا می توان به ایجاد تغییرات در شرایط جوی بصورت موضعی، منطقه ای و هوشمند، بدون تأثیرات مخرب بر اکوسیستم گیاهی و جانوری و همچنین عوارض جانبی خطرناک آنها، اشاره کرد. استفاده از این نوع از لیزرها در بارور سازی و ایجاد بارش بصورت فیزیکی عمر طولانی در جامعه علمی بشری ندارد و در چند سال اخیر مطالعات گسترده در این زمینه آغاز شده است. در این روش اساس بوجود آوردن بارش با ایجاد میدان ها و امواج قوی الکترومغناطیسی است. لیزر پرتوان فوق کوتاه با طول موجی در ناحیه مادون قرمز نزدیک و ماورا بنفش قابلیت تولید پلاسما (یونیزه کردن) در محیط مرطوب و سرد را دارد! این امر باعث تشکیل یخ و متراکم شدن بخار آب یعنی شرایط برای ایجاد بارش مهیا می شود! البته برای لیزرهای فوق کوتاه و پرتوان بدلیل توانایی تولید پلاسما در اتمسفر و تغییر شرایط ترمودینامیکی جوی، می توان قابلیت های کاربردی دیگری را نیز متصور شد، که از آن جمله می توان به تعجیل و تاخیر در بارش ابرهای با بارش سیل آسا، امکان کاهش تبخیر آب در سطح تالاب ها و یا دریاچه ها (بخصوص دریاچه ارومیه)، کاهش آلودگی در شهرها، کاربردهای موازی در دیگر عرصه های استراتژیک از جمله تشخیص و مهار تأثیرات امواج مخرب و فرار سامانه های بارشی، ... اشاره کرد. این روش یک روش فیزیکی بوده و کمتر نیاز به آماده سازی شرایط آب و هوایی با استفاده از تزریق مواد اضافی به داخل محیط ابر و نهایتاً ایجاد مشکلات زیست محیطی و آلودگی های وابسته آن را دارد.

هرچند شیوه ی عملکرد لیزراز سال ۱۳۸۹ دلیلی تقریباً متقن دارد اما مراکزی که بدین شیوه کار می کنند متعدد نبوده و تیم هایی که در جهان با این روش کار می کنند بسیار اندک هستند. در واقع بشر می تواند با استفاده از این ابزار به رویای خود یعنی تعدیل شرایط آب و هوایی و البته بدون محدودیت ها و مشکلات زیست محیطی مشابه روش های کلاسیک، نایل آید.

دکتر احمد کاظم زاده، کارشناس حوزه هیدروپلیتیک و دیپلماسی آب:

امروزه تغییر اقلیم به یک مسئله جهانی تبدیل شده و راه های مقابله با آن هم ابعاد بین المللی پیدا کرده و در کتابی با "عنوان ۱۰۰ شیوه مقابله با تغییر اقلیم" انواع شیوه های سازگاری با تغییر اقلیم را معرفی کرده که از این شیوه ها می توان هم در سطح استان و هم در سطح حوضه دریاچه ارومیه برای نجات آن استفاده کرد. این موضوع از آن جهت حائز اهمیت است که در طرح های ۲۶ گانه ای که از سوی ستاد احیای دریاچه مطرح شده مسئله "تغییر اقلیم" مورد غفلت قرار گرفته و در واقع "سوء مدیریت" مفروض خشکی دریاچه تلقی شده و با وجود چنین تصویری باز یک غفلت بزرگ دیگر صورت گرفته و آن اینکه از آخرین ورژن مدیریت یعنی "مدیریت یکپارچه" برای احیای دریاچه استفاده نشده حال آن که مدیریت یکپارچه منابع آب به عنوان شاه کلید حل مسائل آبی و زیست محیطی از چند دهه پیش مرسوم بوده و در سال ۱۹۹۱ در اولین نشست سران زمین در ریودوژانیرو در ذیل فصل ۱۸ از دستور کارهای ۲۱ گانه به رهبران جهان پیشنهاد شد و در دستور کار کشورها قرار گرفت و اگر ایران از همان زمان همین توصیه را جدی می گرفت و به کار می بست اکنون گرفتار بحران های آبی و زیست محیطی همچون خشکی دریاچه قرار نمی گرفت. الان هم هیچ راهی جز اجرای این

دیرخانه کمیسیون های مشورتی - تخصصی

شیوه نیست و دلیل این ادعا همین تاکید است که در نشست امروز خیلی از حاضران بر ایجاد ساختار و نهادی برای مدیریت یکپارچه احیای دریاچه ارومیه تاکید کردند.

دکتر کوهستانی، استاد ترویج روستایی دانشگاه تبریز:

همچنانکه گفته شد تا زمانی که دریاچه صاحب و متولی مشخص نداشته باشد که به طور مستمر آن را پیگیری کند دریاچه نجات نخواهد یافت و هیچ وقت فرصتی که امروزه برای احیای دریاچه وجود دارد نخواهد بود. امروزه دکتر پزشکیان رئیس جمهور است که یکی از شعارهایش احیای دریاچه بود، یا آقای نوری وزیر جهاد کشاورزی است و آقای دبیر معاون پارلمانی است و آقای رحمانی هم استاندار آذربایجان غربی است که در مسایل احیای دریاچه آذربایجان شرقی را رقیب می دانست. لذا الان بهترین فرصت برای احیای دریاچه در کشور و استان فراهم است و باید با تعیین ساختار و تعیین متولی مشخص از این فرصت حداکثر استفاده را به عمل آورد. پیشنهاد می شود جلسه بعدی احیای دریاچه در استانداری و در حضور مقامات استانداری باشد تا پیشنهادهای کارشناسی که امروزه مطرح شد در اختیار مدیرانی قرار داده شود که قدرت تصمیم گیری دارند و می توانند آن را به مرحله عمل و اجرا برسانند.

مهندس خلیل پور، نماینده بنیاد نخبگان استان:

با معاون عمرانی استانداری صحبت شده که در نشست های بعدی حضور یابند و راه دکتر ذاکری معاون عمرانی پیشین را ادامه دهند. به تازگی جمعی از مسئولان کشور با رهبر معظم انقلاب دیدار داشتند و رهبری گفته که ما همه ایده های لازم برای پیشرفت و توسعه کشور را در برنامه ها و اسناد بالادستی در اختیار داریم و فقط پیگیری می خواهد که این ایده ها به نتایج عملی برسد و در خصوص دریاچه ارومیه هم دقیقاً همین پیگیری نیاز است که ایجاد ساختار و تعیین متولی می تواند زمینه را برای پیگیری های مستمر فراهم کند.

دکتر خالدی، دانشجوی پسادکتری در حوزه آب:

در کنار ایجاد ساختار و نهاد جدید برای پیگیری مستمر امور دریاچه در استانداری اقدامات تکمیلی دیگری نیاز است که به برخی از آن ها اشاره می شود:

- ۱- ایجاد دفتر رابط در سازمان های متولی و مسئول در راستای احیای دریاچه ارومیه به منظور ایجاد هماهنگی بین سازمان ها
- ۲- ایجاد پایلوت های عینی در حاشیه دریاچه ارومیه (از جمله الگوی کشت پیشنهادی و همچنین پرورش ماهی و...)
- ۳- تلاش برای ذخیره آب با نقطه شروع بالادست (نه صرفاً پایین دست و اطراف دریاچه ارومیه)
- ۴- لزوم پیگیری بارور سازی ابرها با کمک ارتش (استفاده از تجهیزات نیروی هوایی)

پیشنهادها

متن پیشنهادها

ردیف

۱ لزوم استفاده حداکثری از فرصت های ایجاد شده پس از تشکیل دولت چهاردهم و تسریع در رفع عقب ماندگی های گذشته. اینکه رئیس جمهور از استان باشد و شعار انتخاباتی اش هم احیای دریاچه باشد و یا معاون پارلمانی او باز از استان باشد که بتواند هماهنگی های پارلمانی را ایجاد کند و یا استاندار آذربایجان غربی باز از استان باشد و خود استاندار از حاشیه

دیرخانه کمیسیون های مشورتی - تخصصی

	دریاچه باشد فرصت بی نظیری را برای ایجاد هماهنگی در راستای نهادینه سازی مدیریت یکپارچه برای احیای دریاچه ارومیه فراهم کرده است؛
۲	لزوم ایجاد ساختار و متولی جدید برای احیای دریاچه با: نهادینه سازی رویکرد حوضه ای ، مدیریت یکپارچه و برنامه ریزی واقع بینانه؛
۳	التزام دستگاه های متولی به اجرای وظایف و مسئولیت های ذاتی خود در اجرای تغییرالگوی کشت، لایه روبی کردن رودخانه ها و غیره و مشروط نکردن آن به دریافت اعتبارات جدید ؛
۴	لزوم استفاده از تجارب بین المللی چه در زمینه سازگاری با تغییر اقلیم و چه در زمینه احیای دریاچه های مشابه ارومیه (آرال)؛
۵	لزوم عملیاتی کردن طرح های پیشنهادی دانشگاه های: تبریز، سهند، مراغه و دانشگاه آزاد اسلامی تبریز برای احیای دریاچه ارومیه ؛
۶	لزوم عملیاتی کردن طرح های مربوط به ایجاد معیشت جایگزین برای جلوگیری از مهاجرت های بعدی از طریق توسعه صنایع تبدیلی ؛
۷	لزوم تبدیل احیای دریاچه ارومیه به یک مطالبه عمومی و مردمی فراگیر
۸	لزوم استفاده حداکثری از ظرفیت های دیپلماسی آب و زیست محیطی برای احیای دریاچه ارومیه و تقویت رویکرد بین المللی. دورجدید تلاش های مربوط به احیای دریاچه باید در قالب مدیریت یکپارچه به طور همزمان در سه مسیر پیش رود که از یک سو عرضه آب را در حوضه دریاچه افزایش دهد و از دیگر سو از هدرروی آب جلوگیری کند و مصرف را در همه بخش ها بهینه کند و در عین حال با توجه به اینکه میزان تبخیر در دریاچه خیلی (حدود ۶ برابر) بیشتر از میزان بارش دریافتی در سطح حوضه است لذا نیاز است که راه کارهای مقابله با تبخیر نیز در اولویت برنامه های جدید احیاء قرار گیرد. ایجاد کمربند سبز پیشنهادی کمیسیون کشاورزی به همراه ، طرح مرطوب سازی شرایط آب و هوایی با استفاده از لیزر) دانشکده فیزیک دانشگاه تبریز)؛ طرح های دانشکده شیمی دانشگاه سهند برای جلوگیری از تبخیر با استفاده از نانوهای پوششی ؛ طرح خوراک تخمیری دانشگاه مراغه برای کاهش هزار برابری مصرف آب در تامین علوفه و جلوگیری از ضایعات کشاورزی و طرح های نرم افزاری دانشگاه آزاد اسلامی تبریز در جهت مدیریت مصرف آب از جمله طرح های اثرگذار در این زمینه هستند که عملی کردن آن ها می تواند دور جدید تلاش های مربوط به احیای دریاچه را پرتیر سازد.
۹	با توجه به اینکه احیای کامل دریاچه با توجه به وسعت ۵ هزار کیلومتری آن بدون انتقال آب از بیرون حوضه امکان پذیر نیست لذا نیاز است یکبار برای همیشه تصمیم اساسی درباره انتقال آب از داخل یا خارج به دریاچه اتخاذ شود. اکنون دریاچه به مثابه دیگ مذاب می ماند که هر آبی که به آن تزریق می شود بلافاصله تبخیر و از بین می رود.
۱۰	بررسی های علمی و دقیق هواشناسی دو روند متناقض را در استان نشان می دهد که بر اساس آن میزان بارش ها چه در کوتاه مدت و چه بلندمدت روند کاهشی و در مقابل میزان دما در کوتاه مدت و بلندمدت روند افزایشی را طی می کند و در عین حال سرعت بادها از شمال غرب (دریاچه) بیشتر از بادهای وزشی از سمت شرق و شمال شرق است که این عوامل ایجاد می کند راهکارهای مربوط به هر سه متغیر به طور همزمان و در قالب مدیریت یکپارچه پیش برده شود که این امر هم دلیلی مضاعف بر ایجاد ساختار و نهاد دائمی برای پیگیری تلاش های احیای دریاچه است.

دیرخانه کمیسیون های مشورتی - تخصصی

با وجود اینکه اساس و پایه دور جدید تلاش های مربوط به احیای دریاچه ارومیه باید مبتنی بر مدیریت یکپارچه و نگرش سیستمی و ایجاد هم افزایی بین طرح های در دست اجرا باشد اما در عین حال با توجه به شرایط اضطراری و اورژانسی دریاچه نباید از حرکت جهادی غافل بود و لذا باید برای به راه انداختن یک جهاد عمومی برای نجات دریاچه تلاش کرد؛

۱۱

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تبریز

TABRIZ CHAMBER OF COMMERCE, INDUSTRIES, MINES & AGRICULTURE

ضمیمه (۱):

بیانیه شرکت‌کنندگان نشست تخصصی ارائه استراتژی‌ها و راهکارهای علمی و عملی احیای دریاچه ارومیه

هفدهم آذرماه هزار و چهارصد و سه شمسی

تبریز - دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز

باتوجه به وضعیت موجود حوضه آبریز دریاچه ارومیه همچنین کاهش میزان آب دریاچه ارومیه و به‌تبع آن مشکلات و نارسایی‌های پیش‌رو در این حوضه و مناطق پیرامون آن، نشست تخصصی ارائه استراتژی‌ها و راهکارهای علمی و عملی احیای دریاچه ارومیه در تاریخ ۱۴۰۳/۰۹/۱۷ به همت دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز با مشارکت و حضور مسئولین و نمایندگان سازمان‌های ذی‌ربط، دانشگاه‌ها و شبکه تشکلهای محیط‌زیست، گروه‌ها و علاقه‌مندان محیط‌زیست آذربایجان شرقی برگزار شد و با در نظر گرفتن قوانین و اسناد بالادست همانند اصل پنجاهم قانون اساسی^۱، سیاست‌های کلی محیط‌زیست کشور^۱، مدیریت پایدار سرزمین و ارزیابی استراتژیک محیط‌زیست به استناد ماده ۱۸۴ قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران^{۱۱}، ماده ۳۸ قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران^{۱۲} و ماده ۲۲ فصل سوم قانون برنامه پنج‌ساله هفتم توسعه^{۱۳}، این بیانیه از طرف شرکت‌کنندگان صادر شد:

(۱) ایجاد و فعال‌سازی ساختار ملی (فرا استانی)، استانی و محلی مناسب برای احیای دریاچه ارومیه با حضور سازمان‌های ذی‌ربط و بسترسازی مشارکت شبکه تشکلهای محیط‌زیست استان‌های این حوضه آبریز، دانشگاه‌ها، مراکز تحقیقاتی، نظام‌مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی استان‌های این حوضه آبریز، در قالب اعضای این ساختار، با مسئولیت رئیس‌جمهور محترم یا معاون اول و قائم‌مقام بومی مستقر در حوضه آبریز و استانداران در سطح استان‌ها، فرمانداران در سطح شهرستان‌ها، شهرداران در سطح شهرها و دهیاران در روستاهای حوضه- آبریز دریاچه ارومیه؛

(۲) استقرار سیستم مدیریت پایدار سرزمین در حوضه آبریز دریاچه ارومیه؛

(۳) بازنگری و ارائه استراتژی‌های توسعه پایدار و مدیریت محیط‌زیست در حوضه آبریز؛

(۴) توجه به ارزیابی استراتژیک محیط‌زیست در تمام سیاست‌گذاری‌ها، برنامه‌ریزی‌ها و طرح‌های توسعه اقتصادی حوضه آبریز؛

(۵) برنامه‌ریزی و تسهیل‌گری توسعه اشتغال جایگزین و مکمل برای توسعه فعالیت‌های اقتصادی و پایدار در سکونت‌گاه‌های انسانی این حوضه آبریز؛

(۶) بازنگری در وضعیت توسعه کشاورزی، تغییر الگوی کشت (گسترش کشت محصولات کم‌آب‌بر، کشت گلخانه‌ای، آبروپونیک، هیدروپونیک و ...) و استفاده از تکنولوژی‌های جدید در فعالیت‌های کشاورزی (سیستم‌های نوین آبیاری، به‌کارگیری روش‌های کشاورزی دقیق، هوش مصنوعی و ...) در حوضه آبریز؛

(۷) تسریع در اجرای طرح‌ها و پروژه‌های تصفیه و بازچرخانی فاضلاب و استفاده از آب خاکستری؛

- ۸) برنامه‌ریزی و جایگزینی امور و فعالیت‌هایی که مانع صدور آب مجازی از این حوضه آبریز شود؛
- ۹) استفاده از ظرفیت سازمان نظام‌مهندسی کشاورزی، منابع طبیعی و محیط‌زیست در استقرار فعالیت‌ها و پایش واحدهای بهره‌بردار از اجزای محیط‌زیست حوضه آبریز؛
- ۱۰) توسعه فناوری نوین و آموزش‌های توسعه پایدار و مدیریت محیط‌زیست برای بهبود وضعیت موجود؛
- ۱۱) به‌کارگیری ظرفیت‌های واحدها و مراکز دانشگاه آزاد اسلامی حوضه آبریز، در سیاست‌گذاری‌ها، برنامه‌ریزی‌ها و پیشبرد فعالیت‌های بهبود وضعیت در این حوضه آبریز، با توجه به حضور و پراکنش این واحدها و مراکز در سطح حوضه آبریز؛
- ۱۲) جلب مشارکت مردمی و استفاده از ظرفیت تمام مراکز دانشگاهی و تحقیقاتی، آموزشی، سازمان‌ها و تشکل‌های مردمی و رسانه‌ها برای بهبود وضعیت حوضه آبریز؛
- ۱۳) تعریف پروژه‌های بزرگ (مگا پروژه) از محل بودجه ملی و صندوق ملی محیط‌زیست در جهت احیای دریاچه ارومیه؛
- ۱۴) کمک به ایجاد تشکل‌های محیط‌زیست متخصص برای کمک به احیای دریاچه ارومیه و بسترسازی برای فعالیت آن‌ها؛
- ۱۵) بازنگری در ساختار سازمانی و تشکیلات مدیریت منابع آب و محیط‌زیست و منابع طبیعی کشور و ایجاد مدیریت یکپارچه امور محیط‌زیست؛
- ۱۶) توجه به مقوله حکمرانی خوب، ارزش‌گذاری اکولوژیک، ارزش‌گذاری اقتصادی منابع محیط‌زیست، همبست (نکسوس) آب، انرژی و غذا، حسابداری آب، مدیریت جامع منابع آب، مشارکت ذینفعان و سهام‌داری اراضی در حوضه آبریز؛
- ۱۷) فراخوان برای ارائه راهکارهای عملی احیای دریاچه ارومیه و بازنگری در برنامه‌های ارائه‌شده قبلی و واقعی کردن آن‌ها؛
- ۱۸) نظرخواهی و نظرسنجی از کشاورزان محلی برای تعریف پروژه‌ها و برنامه‌ها و اعطای نقش در تصمیم‌گیری‌ها به ایشان.
- با امید بازنگری وضعیت موجود و انجام اقدامات لازم توسط هیات محترم دولت و سایر مسئولین کشوری و استانی حوضه آبریز

ⁱ اصل پنجاهم قانون اساسی: در جمهوری اسلامی، حفاظت محیط زیست که نسل امروز و نسل‌های بعد باید در آن حیات اجتماعی رو به رشدی داشته باشند، وظیفه عمومی تلقی می‌گردد. از این‌رو فعالیت‌های اقتصادی و غیر آن که با آلودگی محیط‌زیست یا تخریب غیرقابل‌جبران آن ملازمه پیدا کند، ممنوع است.

ⁱⁱ سیاست‌های کلی محیط‌زیست:

۱- مدیریت جامع، هماهنگ و نظام‌مند منابع حیاتی (از قبیل هوا، آب، خاک و تنوع زیستی) مبتنی بر توان و پایداری زیست‌بوم به‌ویژه با افزایش ظرفیت‌ها و توانمندی‌های حقوقی و ساختاری مناسب همراه با رویکرد مشارکت مردمی.

- ۲- ایجاد نظام یکپارچه ملی محیط‌زیست.
- ۳- اصلاح شرایط زیستی به‌منظور برخوردار ساختن جامعه از محیط‌زیست سالم و رعایت عدالت و حقوق بین‌نسلی.
- ۴- پیشگیری و ممانعت از انتشار انواع آلودگی‌های غیرمجاز و جرم‌انگاری تخریب محیط‌زیست و مجازات مؤثر و بازدارنده آلوده‌کنندگان و تخریب‌کنندگان محیط‌زیست و الزام آنان به جبران خسارت.
- ۵- پایش مستمر و کنترل منابع و عوامل آلاینده هوا، آب، خاک، آلودگی‌های صوتی، امواج و اشعه‌های مخرب و تغییرات نامساعد اقلیم و الزام به رعایت استانداردها و شاخص‌های محیط‌زیست در قوانین و مقررات، برنامه‌های توسعه و آمایش سرزمین.
- ۷- مدیریت تغییرات اقلیم و مقابله با تهدیدات زیست محیط‌زیست نظیر بیابان‌زایی، گردوغبار به‌ویژه ریز گردها، خشک‌سالی و عوامل سرایت‌دهنده میکروبی و رادیواکتیو و توسعه آینده‌نگری و شناخت پدیده‌های نوظهور زیست‌محیطی و مدیریت آن.
- ۸- گسترش اقتصاد سبز با تأکید بر:
- ۸-۱- صنعت کم‌کربن، استفاده از انرژی‌های پاک، محصولات کشاورزی سالم و ارگانیک و مدیریت پسماندها و پساب‌ها با بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های اقتصادی، اجتماعی، طبیعی و زیست‌محیطی.
- ۸-۲- اصلاح الگوی تولید در بخش‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی و بهینه‌سازی الگوی مصرف آب، منابع، غذا، مواد و انرژی به‌ویژه ترویج مواد سوختی سازگار با محیط‌زیست.
- ۸-۳- توسعه حمل‌ونقل عمومی سبز و غیر فسیلی از جمله برقی و افزایش حمل‌ونقل همگانی به‌ویژه در کلان‌شهرها.
- ۹- تعادل بخشی و حفاظت کیفی آب‌های زیرزمینی از طریق اجرای عملیات آبخیزداری، آبخوان‌داری، مدیریت عوامل کاهش بهره‌برداری از آب‌های زیرزمینی و تبخیر و کنترل ورود آلاینده‌ها.
- ۱۰- استقرار نظام حساسی زیست‌محیطی در کشور با لحاظ ارزش‌ها و هزینه‌های زیست‌محیطی (تخریب، آلودگی و احیاء) در حساب‌های ملی.
- ۱۱- حمایت و تشویق سرمایه‌گذاری‌ها و فناوری‌های سازگار با محیط‌زیست با استفاده از ابزارهای مناسب از جمله عوارض و مالیات سبز.
- ۱۲- تدوین منشور اخلاق محیط‌زیست و ترویج و نهادینه‌سازی فرهنگ و اخلاق زیست‌محیطی مبتنی بر ارزش‌ها و الگوهای سازنده ایرانی - اسلامی.
- ۱۳- ارتقاء مطالعات و تحقیقات علمی و بهره‌مندی از فناوری‌های نوآورانه زیست‌محیطی و تجارب سازنده بومی در زمینه حفظ تعادل زیست‌بوم‌ها و پیشگیری از آلودگی و تخریب محیط‌زیست.
- ۱۴- گسترش سطح آگاهی، دانش و بینش زیست‌محیطی جامعه و تقویت فرهنگ و معارف دینی مشارکت و مسئولیت‌پذیری اجتماعی به‌ویژه امر به معروف و نهی از منکر برای حفظ محیط‌زیست در تمام سطوح و اقشار جامعه.
- ۱۵- تقویت دیپلماسی محیط‌زیست با:
- ۱۵-۱- تلاش برای ایجاد و تقویت نهادهای منطقه‌ای برای مقابله با گردوغبار و آلودگی‌های آبی.
- ۱۵-۲- توسعه مناسبات و جلب مشارکت و همکاری‌های هدفمند و تأثیرگذار دوجانبه، چندجانبه، منطقه‌ای و بین‌المللی در زمینه محیط‌زیست.
- ۱۵-۳- بهره‌گیری مؤثر از فرصت‌ها و مشوق‌های بین‌المللی در حرکت به سوی اقتصاد کم‌کربن و تسهیل انتقال و توسعه فناوری‌ها و نوآوری‌های مرتبط.
- iii ماده ۱۸۴ قانون برنامه پنج‌ساله توسعه: به‌منظور تحقق اهداف مندرج در اصل پنجاهم قانون اساسی، نظام ارزیابی راهبردی محیطی «در سطوح ملی، منطقه‌ای و موضوعی بر اساس محورهای ذیل تدوین و به اجرا درآید:
- الف) راهبردهای کلی توسعه مناطق و منظور نمودن اثرات تجمعی این راهبردها
- ب) شاخص اثرات محیطی توسعه و شاخص ظرفیت زیستی
- ج) اعمال شاخص‌های پایداری منطقه‌ای و ملی
- د) پایش برنامه‌ها و طرح‌های توسعه‌ای منطقه‌ای و موضوعی
- ه) برنامه توانمندسازی و تعیین سازوکار اجرایی ارزیابی راهبردی محیطی
- iv ماده ۳۸- (بند الف) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه: نظارت بر ارزیابی راهبردی محیط‌زیست (SEA) در سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه‌ای و ارزیابی اثرات زیست‌محیطی (EIA) طرح‌های بزرگ کلیه دستگاه‌های اجرایی و بخش‌های خصوصی و تعاونی، نهادهای عمومی غیردولتی در پهنه سرزمینی از جمله مناطق آزاد تجاری و صنعتی بر اساس شاخص‌ها، ضوابط و معیارهای پایداری محیط‌زیست.

ماده ۲۲ فصل سوم قانون برنامه پنج‌ساله هفتم توسعه - بند ب) دستگاه‌های اجرایی مکلفاند طرح‌های کلان توسعه‌ای خود را مورد ارزیابی راهبردی محیط زیست قرار داده و گزارش آن را برای تائید به سازمان حفاظت محیط‌زیست ارسال نمایند.